

Voto

ALGEMENE
STUDENTEN
RAAD

Weekblad. Jaargang 12, '85-'86.
Nr. 15, dd. 23 januari 1985
ISSN: 0773-5162

Verantw. Uitg.: Filip Huyzentruyt
's Meiersstraat 5, 3000 Leuven
Tel. 016/22.44.38

Kringen

Het beweegt en het beweegt een beetje in dezelfde richting. De studentenbeweging treedt, na een periode van bezinning, weer zelfverzekerder naar buiten. Lees op p. 3 de verslagen over recente discussies in VTK en in Ekonomika.

Geens

Vlaanderens mooiste kwam in Leuven een gastkollege geven over "zijn" DIRV. Op p. 7 leest u hoe enthousiast hij daarover doet en hoe hij daarbij de scherpe kantjes gladstrijkt.

Postmodern 3

Op onze kultuurpagina's de derde aflevering van de reeks over het Postmodernisme. Deze week over de beeldende kunsten. Verder nog: een temanummer van Dietsche Warande en Belfort over literatuur en muziek, een lezing van Eddy Van Vliet, toneel door Dito/Dito en de Wim Wenders retrospectieve. Lees p. 4, 5 en 6.

Volgende week komt Jozef Van den Berg naar Leuven met zijn "Geliefden". Wij hadden alvast een gesprek met hem. Over volwassenen en kinderen en poppen en studenten. P. 5.

Ingezonden mededeling

De Gouden Baret

Meer over De Gouden Baretkwis met Herman Van Molle leest u op pag. 5.

Regeringsmaatregelen

De lont aan het kruitvat

Zoals vorige week beloofd, volgt er nu een uitgebreider verslag van het bezoek waarmee een afvaardiging van het 'nationaal actiecomité tegen de regeringsmaatregelen' vorige week dinsdag minister Coens bedacht. Wat we te horen kregen is voor de studenten ronduit rampzalig: het slopen van HOBUS-scholen, vanaf volgend jaar geïndekseerde inschrijvingsgelden, blokkering van de sociale toelagen voor onbeperkte duur, numerus clausus — die door Coens zelf afgewezen wordt — maar die achteraf door zijn kabinetsschef als 'onoverkomelijk' wordt gezien.

Van dit alles heb je zowel in de geschreven als gesproken pers bitter weinig opgevangen, dankzij Coens' subtiel opgezette misleidingscampagne, die het eerder over de vorm dan over de inhoud had. Dergelijk lafhartig en ronduit gemeen maneuver is dan ook beneden alle peil.

Wat betreft de indeksering van de inschrijvingsgelden, het staat nu reeds als een paal boven water dat vanaf volgend academiejaar de inschrijvingsgelden elk jaar aan de indeks aangepast worden. De verschillende componenten van het inschrijvingsgeld (kollegeld: 10.000, eksamengeld: 1.000, rolrecht: 500) zouden geïndexeerd worden. Zo tel je volgend academiejaar als niet-beurs-student al ruim 12.000 fr neer voor je inschrijvingsgeld. En niet 10.400 zoals de

Standaard, u weet wel de 'kwaliteitskrant', 's anderendaags meldde. Wie volgend jaar zijn studies aanvangt zal na 4 jaar het zo gevreesde bedrag van 15.000 neerleggen.

Minder subsidies

Het wordt pas echt leuk als je verneemt dat voor die verhoging van de inschrijvingsgelden helemaal geen volmachtbesluit meer nodig is. De indeksering van de inschrijvingsgelden ligt sinds '78 vast bij Koninklijk Besluit (KB). Maar omdat de akties rond de 10.000 dan nog vers in het geheugen lagen en men van nieuwe heibel wilde afzien, heeft men de indeksering dan maar in de kookkast gestopt. Nu wordt die er terug uit gehaald: het bestaande KB zal nu wel toegepast worden, zodat de inschrijvingsgelden jaarlijks verhoogd zullen worden.

Over de blokkering van de sociale toelagen blijkt er nog geen volledige duidelijkheid te bestaan. Wel staat vast dat vanaf dit kalenderjaar de sociale toelagen per universitaire instelling zouden geblokkeerd worden op het peil van '85. Coens argumenteert die maatregel door te stellen dat vanaf '81 de sociale toelagen met 55% gestegen zijn en laat uitschijnen dat hiermee de mogelijkheid werd geboden om de sociale voorzieningen fel uit te breiden.

Hierbij kunnen we twee opmerkingen maken die Coens' stelling ernstig relativeren. Om tot een stijging van 55% te komen, neemt hij als basisjaar '81. Hetgeen enigszins ongelukkig is omdat precies in '81 de sociale toelagen fel gedaald zijn. Als je een absoluut dieptepunt als basis neemt, kan je automatisch de volgende jaren een grote stijging verwachten. Een tweede bemerking betreft de evolutie van het aantal studenten: een stijging

Studenten rond de tafel met Coens.

(foto Veto)

van het aantal studenten vergt ook een hogere sociale toelage. We kunnen dus gerust stellen dat de evolutie van de sociale toelagen per student niet dergelijke sprongen maakt als Coens beweert.

Recht of voorrecht

Wat erger is, Coens blijkt geen sluitend antwoord te kunnen geven op de termijn van blokkering van de sociale toelagen. Op deze vraag antwoordt Coens, die zich hierbij blijkbare niet helemaal op zijn gemak voelt, dat de termijn van blokkering van sociale toelagen afhankelijk zal worden gemaakt van een fundamentele herziening van de financieringswijze van de sociale sektor. Coens stelt een meer continue aanpassing van de sociale toelagen aan het aantal studenten voor, in plaats van het huidige grillige systeem waarbij de sociale toelagen veranderen als het aantal studenten met 1000 toeneemt. Dit is een evolutie in de goede richting.

Wat echter zorgen baart is Coens' uitspraak dat 'de sociale sektor ons teveel kost'. Zal Coens straks, onder het mom van een herziening van de financiering van de sociale sektor, de inhoud ervan nodeeloos beperken, zodat de subsidies drastisch dalen? En vooral, tegen wanneer zal dat uitgewerkt worden? Aangezien de sociale toelagen geblokkeerd worden tot op het moment dat het systeem herdacht is — een concrete datum kon Coens hier helaas niet op kleven — moeten we besluiten dat de sociale toelagen voor onbeperkte duur geblokkeerd worden.

Toegegeven, dat het zo'n vaart zou lopen, had niemand verwacht. De gevolgen hiervan zijn niet mals voor de student. Want een blokkering van de sociale toelagen is een verholten term voor *reële daling*. Dit betekent dat er stelselmatig minder overheidsgeld gaat naar alma, huisvesting, sociale dienst, juridische dienst, studieadvies én... dat de student zelf méér moet betalen. Bovendien betaal je ook een hoger inschrijvingsgeld en binnenkort wordt ook je treinticket duurder. Zodat de studietoekost verder de pan uit swingt en studeren voor de financieel zwakkeren steeds moeilijker wordt.

Hierbij kunnen we de cynische opmerking maken dat Coens voortaan niet meer verweten kan worden dat hij geen echt onderwijsbeleid voert. Er zit wel degelijk een coherentie lijn in zijn universitaire onderwijsbeleid: alle maatregelen zijn een eksponent van zijn onverwoetsbaar streven naar een meer elitaire unif. Het actiecomité beschouwt dit niet als een eervolle vermelding: is het onderwijs geen recht in plaats van een voorrecht?

Eksterne druk

Op het vlak van de numerus clausus stelt Coens de studenten ook niet volledig gerust. Hijzelf beweert volledig gekant te zijn tegen een numerus

clausus. We nemen hem dan ook op zijn woorden en vragen waarom de vage passus, nl. dat er 'maatregelen zouden genomen worden om een overvolking in bepaalde fakulteiten te voorkomen', dan toch in het regeeraakkoord vermeld staat. Nu werd het pas leuk, want Coens beweerde dat 'dit zonder zijn medeweten gebeurd is' en 'dat hij niet weet van wie het afkomstig is'. Het klinkt op zijn minst ongeloofwaardig dat een minister niet weet van wie de tekst afkomstig is, die duidelijk onder zijn bevoegdheid valt. Vanwege de studenten volgt de vraag van wie de troebele passus dan wél afkomstig is en of ze

vervolg op p. 7

Stuurgroep Kultuurraad

KULTURRAAD — 't Stuc zit in een belangrijke fase van herstructurering en herbronning. In dat verband wordt er deze week een Stuurgroep gehouden waarop het te voeren beleid van 't Stuc ter discussie staat. Maandag werden er zes referaten gehouden.

Volgende problemen kwamen daaraan bod:

1. De avantgardistische koers van 't Stuc. Volgens Koen Brams, student psychologie, is hier een vervlaking te constateren. Volgens Marc Carré, preses van Klio, is de programmatiek zelf te elitair. Carré pleit voor 'kultuur die door alle studenten kan begrepen worden'.

2. De informatieve functie van 't Stuc. De *Stuc-voor-Stuc*-krant schiet in deze functie tekort, aldus twee sprekers. Joep Paemen, student economie, situeert hier het grote probleem.

3. De democratiserende rol van 't Stuc. Marc Carré pleit voor een 'demokratische cultuur': één kring

één stem. Marianne Van Kerkhoven, redactrice van *Et cetera*, wijst op het noodzakelijk problematische karakter van deze democratisering. Een eenvoudige leuze kan die zaak niet oplossen.

Tot zover de referaten in vogelvlucht. Intussen wordt er in groepjes aan de onderkende problemen gewerkt, met de bedoeling om zaterdag op een plenaire vergadering concrete voorstellen te doen. Hieruit moet dan een *adviserende nota* volgen voor de Algemene Vergadering van Kultuurraad. Toch nog één bedenking: er is tot nog toe veel gepraat over de inhoudelijke werking, maar nauwelijks over de organisatorische. De oprichting van twee aparte vzw's, die als het ware een loskoppeling van 't Stuc en Kultuurraad zou kunnen inhouden, is niet ter sprake gekomen. Blijft dit achter gesloten deuren, of staan we voor voldoende feiten?

Didier Wijnants

MEDICA — Ter afsluiting van de Medicaweek bracht het Multatultiteater vorige week "Hoerenleed". Twee charmant ogende actrices voerden hun "spel" op temidden het publiek. De voertal was het Antwerps, of wat had u gedacht en ook de klassieke klichees bleven niet uit. De opgedane emoties werden afgereageerd in een fuif achteraf. (foto Veto)

lezersbrieven

Alle lezersreacties kunnen bezorgd worden op de het redaktiesekretariaat in de 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven.

De brieven moeten betrekking hebben op in Veto behandelde onderwerpen of op Leuvense (studenten)actualiteit, en ondertekend zijn met naam, studiejaar en adres. Wie liever niet heeft dat zijn naam gepubliceerd wordt, moet dit duidelijk motiveren.

Brieven die langer zijn dan 25 regels van 68 aanslagen (spaties inbegrepen); dit komt overeen met ca. 1 getikte blz. met een dubbele interlinie) worden in principe ingekort.

Mannenbeweging

Tijdens hun 'Maria-Teresiaweek' (13-16 januari) rond het thema prostitutie organiseerden de studenten van Medica, o.m., een avond met de vrouwenbeweging en een avond met de mannenbeweging. Waar het feminisme voor staat weet onderhand iedereen (ja toch?), maar wat de mannenbeweging te vertellen had, wou ik wel eens vernemen.

Dat zal dan voor een andere keer zijn: in de Medica bleek het programma gewoon te bestaan uit de film 'Taxi zum Klo' en een debat over homoseks, met o.m. de Roze Drempel en de Pieter Coutereelstichting. Voor oningewijden: 'Taxi', die ik een tijdje terug op teevze zag, gaat over een homo die zijn sekspartners o.a. in openbare toiletten zoekt — ik meen mij nogal brutale neuktaferelen te herinneren — en de Drempel en de Stichting zijn Leuvense homoverenigingen.

Wat heeft dat met mannenbeweging te maken? Draaide de vrouwenavond ook uitsluitend rond potten en lesbisme? Nou dan. Zoals ik het zie, ijvert de mannenbeweging voor de emancipatie van de man: ze wil hem bevrijden uit het rollenpatroon waarbij de taken en eigenschappen in de maatschappij op een stereotiepe wijze aan mannen of vrouwen toegewezen worden. Waar de vrouwenbeweging zich in haar strijd tegen het seksisme (diskriminatie tussen mannen en vrouwen) — terecht — meer toelegt op het veroveren van gelijkheid m.b.t. carrière, inkomen en politieke macht, houden mannen zich meer bezig met zaken als hun emotionele huishouding, het ontwikkelen van hun (zelf)verzorgende functies en het afbouwen van hun harde, vaak geweldadige profiel.

Homo's komen op voor een vrije beleving van hun seksualiteit, en dat is hun goed recht. De mannenbeweging staat daar zeker niet haaks op (ook heteromannen zouden wat warmer met elkaar mogen omgaan), maar houdt m.i. toch wat meer in. Er zijn homo's die absoluut niet geneigd zijn te 'bewegen' als zij hun eigen gangetje maar mogen gaan. En die het seksrollenpatroon zelfs nauwgezet kopiëren in hun eigen relatie.

Het spijtje van de programmatiek door Medica is dat mannen die zich proberen te onttrekken aan het stereotiepe, stoere mannegedrag door de gemeentelijke al heel snel voor flickers versleten worden, het zijn geen 'echte mannen'. Terwijl homo's toch alleen maar van hetero's (willen) verschillen door hun seksuele voorkeur. En daar is het de mannenbeweging (net als het

feminisme) niet om begonnen. Een gemiste kans.

Luk Versluis,
Man Overboord, Leuven

Zuid-Afrika

Al geruime tijd wordt er door o.a. Leuvense studenten "aktie" gevoerd rond Zuid-Afrika. Een zeer lovenswaardig initiatief. Doch tot onze grote ergernis kunnen we enkel maar constateren dat er een groot verschil is tussen theorie en praktijk. Sensibilisatie van de Leuvense studentenbevolking is absoluut noodzakelijk, o.k. Maar het spreekt boekdelen over de aktiviteitsers als ze het blijktbaar belangrijker vinden te vergaderen, hartige briefjes naar Veto te schrijven, ludieke aktietjes te voeren, te betogen en voor de rest zich lekker tevreden voelen met zichzelf. Want wat zijn ze "links", ho! Hebben deze geëngageerde mensen al eens gehoord van NSV, Protea? Ja toch?! "Maar die hebben toch niets met racisme en apartheid te maken zeker. Apartheid is ver van hier. Hier hoeven we er toch niets van te doen!" Beseffen ze wel dat het over moord, oorlog, bloed en miserie gaat? Voelen ze wel waar het over gaat? Is het daarom misschien dat een vereniging als MLB het niet nodig acht om i.p.v. haar debatvoeren over Zuid-Afrika, tot blokkade op te roepen tegen een lasterkampagne van de zogenaamde vereniging voor Internationale Problematiek (= NSV) diezelfde avond (enkele maanden geleden)?

Is het daarom misschien dat het Boykot Apartheid Komitee liever braafjes en vrijblijvend aktie voert i.p.v. een "Boycot lasterkampagne" te voeren op het ogenblik dat zijne Excellentie, de Zuidafrikaanse ambassadeur hier te Leuven het racistische regime van Pretoria op "objektieve" wijze kan komen verdedigen (wo. 15 jan. '86). Nog schijnheilig wordt het dan als deze anti-racisten-hobbyisten het een overwinning menen te mogen noemen dat het debat van de apartheidsslippendragers KIB (Kring voor Internationale Betrekkingen) niet in een lokaal van de KUL is doorgestaan.

Het kon echter toch georganiseerd worden, met voldoende politiebewaking en BOB natuurlijk. En natuurlijk ook met een paar anti-racisten van de desbetreffende organisaties. Waar was de rest? Of is aktie voeren tegen apartheid enkel een spelletje om tot zelfontplooiing te komen. Het apartheidregime vermoordt zwarte mensen omwille van hun huidskleur. Hoe kunnen jullie "linksen" dan nog duldend dat een vertegenwoordiger van het regime hier alles komt goedpraten en bagatelliseren, terwijl mensen erdoor sterven. Je reinste hypokrisie! Le Pen is er minder gemakkelijk vanaf gekomen.

Kathie Beelen

Zending

Van 26 januari tot 16 februari verblijft een zending Vlaamse kristenen in de VS. Zij willen nagaan hoe ze kunnen bijdragen tot de vrede in Midden-Amerika, door kontakten te leggen met kristenen in de VS. De zendingen worden uitgeleide gedaan in een zendingsviering die doorgaat op vrijdag 24 januari om 20u in de kerk van UP, Groot Begijnhof, Leuven. □

Wel en wee van Leuvense Wetswinkel

Op de Geldenaaksevest, in het huis met nummer 126, bevindt zich een eigenaardig uitzienende winkel. Eigenaardig ook is dat je er gratis huur(der)sadvies kan verkrijgen. Er zijn ook allerlei brochures te bekomen, die je wel moet betalen.

De Leuvense Wetswinkel (WW), want daar gaat het over, is ontstaan in 1973. Zogezegde progressieve rechtsstudenten waren ontvreden over het juridisch bestel te lande en besloten er ook iets aan te doen. Ze richtten een winkel in, met gratis rechtshulpverlening. Jaar na jaar namen andere progressievelingen uit De Valk de fakkel over. Nu, in 1986, nemen een 30-tal vrijwilligers de werking waar; een echte vaste kern is er niet. Wetswinkel moet het zoals vele progressieve verenigingen rooien met nepstatuut-arbeidskrachten. Precies anderhalf

BTK'er staat erin voor de permanentie en het sekretariaat; personeel betalen uit eigen middelen is er niet bij.

Pol Deltour (ooit tewerkgesteld in nog slechtere omstandigheden) doet ons de financiële situatie uit te doeken: "Wij halen een deel van onze inkomsten uit de verkoop van brochures; het grootste deel daarvan gaat naar drukkosten. Verder zijn er de subsidies die we van verschillende kanten krijgen: de stad Leuven, de Rechtsfakulteit, het VRG en de Financiële Controle Commissie der vrije verenigingen. Een derde bron tenslotte zijn de vrijwillige giften van oud-medewerkers. Van het klienteel krijgen we sowieso niks, omdat we gratis rechtshulpverlening. Met deze inkomsten kunnen we toch al in de sekretariaats- en werkingskosten voorzien."

Andere rechtshulp

Uit praktische overwegingen houdt de Wetswinkel zich uitsluitend bezig met huur(der)sproblemen. Elke woensdagavond tussen 18 en 21 u. kan je er

BROCHURES

De rechten van de huurder	150,-
De nieuwe huurwet	120,-
Modelhuurovereenkomst huis of appartement	30,-
Je rechten tegenover je advocaat	200,-
Zeven mythes rond de advocatuur	60,-
Pro deo, wie zet daar gratis?	150,-
Echtscheiding door onderlinge toestemming	150,-
Voorlopige maatregelen bij huwelijksmoeilijkheden	275,-
Je rechten als alleenstaande vrouw	250,-
De rechten van de samenwooners	225,-
Je rechten als werkloze	200,-
Als huurder of konsument bij de vrederechter	15,-
Het Huurdersblad	60,-
los nummer	
jaarabonnement	

ACCO

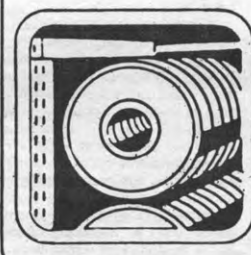
Tiensestraat 134-136

3000 LEUVEN

ACCODATA DISKETTES
ACCODATA OPBERGING
ACCODATA MEUBILAIR
ACCOMEDIASAFES
ACCO ERGO-FIT DESKS

ADVERTENTIE

Veto, jaargang 12 nr. 15, dd. 23 januari 1985.

Redaktieadres: 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven (016/22.44.38)

Hoofdredakteur: Pascal Lefèvre

Lodderhoofdredakteur: Bert Malliet

Redaktiesekretaris: Filip Huyzentruyt

Redaktie: Kris Blykers, Eddy Daniëls, Marc Heeren, Jan Huyse, Erwin Jans, Frederic Marain, Marc Sys, Didier Wijnants

Fotografie: Geert Coene, Hans Mattheuws

Zetwerk: Paul Bijnsens, Wouter Colson, Ria De Schutter, Marc Heeren, Filip Huyzentruyt, Didier Wijnants

Lay-out: Kris Blykers, Filip Huyzentruyt

Medewerkers: Bart Deelen, Jan Maertens, Bruno Peeters, Luk Raeymaekers, Yolande Ulenaers, Koen Van Muylen

Eindredaktie: Frederic Marain

Opplage: 8000 exemplaren

Drukkerij: Rotatyp Brussel

Abonnementen: Studenten: 90,-; niet-studenten: 250,-; steun vanaf 500,-;

te storten op rek. nr. 001-0959719-77

Agenda en Ad Valvas: ten laatste maandag voor verschijnen om 14.00 u

op het redaktieadres bezorgen.

Redaktievergadering: iedere vrijdagmiddag om 15.00 u

Historische lezingen

Huizinga en geschiedenis

Meer dan veertig jaar na zijn dood en bijna zeventig jaar na zijn hoofdwerk *De Herfstij der Middeleeuwen*, blijft Johan Huizinga een begrip — en dat niet slechts in historische vakkringen — een synoniem bijna voor literaire geschiedenis. In december 1984 nog waagde *Wolters-Noordhoff* de gok van een zeventiende druk van die *Herfstij* uit 1919 en, toegegeven, dat was *des Guten zuviel*, maar is perfect verklaarbaar door het feit dat de zestiende druk amper twee maand tevoren als zoete broodjes de winkel was uitgevloegen!

Het was dan ook een uitstekend idee van de werkgroep *Het Verkeerde Verleden* om de meest eminente Huizinga-kenner van Nederland, Wessel E. Krul, uit te nodigen voor een lezing in Leuven. Dat er belangstelling is voor dergelijke onderwerpen bleek nog maar eens uit de ongeveer zestig aanwezig, en dat ondanks een laattijdige en ietwat gempromiseerde publiciteit. Het blijft blijkbaar een zere plek binnen het programma voor historici dat de theoretische achtergronden zo schromelijk verwaarloosd worden, maar tegen de wijdverbreide opvatting dat dergelijke meta-bezinning voor de studenten eigenlijk maar tijdsverlies is, kan opnieuw de treffende uitspraak van Jan Romein in 1951 aangehaald worden: "Mijn ervaring is dat zij er zelf mee aankomen" en "de slechtste pedagogie is (...) de dooddoener: daar ben je nog te klein voor" (*In de hof der historie*, p. 14).

Gemakkelijk is moeilijk

Precies omdat die belangstelling er wel degelijk is en er heel wat studenten het gevoel hebben dat er iets fundamenteel fout zit met de historische opleiding zoals ze in Leuven (maar niet uitsluitend in Leuven) gegeven wordt,

Ekonomika stelt politiek weer bespreekbaar Na de retraite

Dezer dagen circuleert onder Ekonomiestudenten een nota die een (voorlopig) antwoord formuleert op de vragen "Wat is politiek voor Ekonomika?" en "Waarover mag Ekonomika standpunten innemen en waarover niet?". Een en ander lijkt hiermee in een stroomversnelling gekomen te zijn. Termen die enkele jaren geleden door Ekonomika voorgoed uit het studentikoos woordenboek geschrapt werden, lijken nu weer bespreekbaar geworden.

Het uitgangspunt van de auteurs van de nota is dat "... Ekonomika over een zekere machtspositie beschikt, een "studentenmacht" die wij onder geen beding mogen laten verloren gaan." Vertrekend van deze stelling worden dan vier probleemgebieden opgesomd waarover de kring eventueel een standpunt kan innemen. Van koud naar warm: 1. Voorwaarden om te kunnen studeren (numerus clausus en dergelijke), 2. Studeren (studieduur, beurzen,...), 3. Post-studieproblemen, en ten slotte 4. Andere dan studieproblemen.

Uitdaging

In dit laatste en meest delikate punt wordt dan nog een onderverdeling gemaakt, kwestie van de spanning ten top te drijven: 4a. Belangen voor een groot deel van de leden (militie,...), 4b. Andere (apartheid, raketten,...).

lezing en tegenvaller was.

Daarvoor zijn ekskuzes: het oorspronkelijke referaat was gehouden was het dan toch weer spijtig dat deze voor een kongres specialisten; er was de spreker gevraagd dit te herwerken voor een breder publiek en dat had hij nijver geprobeerd; maar opnieuw kon blijken dat het toch gemakkelijker is iets moeilijk te zeggen dan het gemakkelijk te maken: Krul was verward en leek onzeker en zijn lezing was daardoor veel te veel een lezing, dat wil zeggen een aflezen van geprefabriceerde zinnen. Bestuderen hoe Huizinga zijn geschiedenis aanschouwelijk maakte, maakt nog geen aanschouwelijk spreker.

Dat wil niet zeggen dat er niets interessant te beleven viel die avond: dat Huizinga bijvoorbeeld zijn loopbaan niet als historicus begonnen is, maar als specialist van Sanskriet en Oud-Indisch toneel, had Krul al benadrukt in zijn bijdrage in de bekende *Aula Historici van de 20^e eeuw* (p. 94-109), maar mocht toch best nog eens beklemtoond worden. Het deed mij bijzonder sterk denken aan die stelling van Thomas Kuhn in *De structuur van wetenschappelijke revoluties*: "Degenen die zulke fundamentele vondsten van een nieuw paradigma doen, zijn bijna altijd erg jong of hebben net kennis gemaakt met het terrein waarvan ze het paradigma veranderen" (p. 124).

Visie

Dat Johan Huizinga iemand was die *paradigmaovertrekkend* te werk ging, bleek duidelijk uit de rest van de lezing. *De Herfstij* wordt vandaag veelal geciteerd als voorbeeld van de *nouvelle histoire*-avant le lettre, maar na die *Herfstij* heeft Huizinga nog een hele ontwikkeling doorgemaakt die hem impliciet in de buurt bracht van Friedrich Nietzsche — met de gedachte dat de geschiedenis dienstbaar moet zijn voor het leven — en van Arnold Toynbee — in de hand naar een kosmopoliet, fusionerende wereldkultuur (en dus ook wereldgeschiedenis). Opvallend in die ontwikkeling was wel zijn afwijzen van

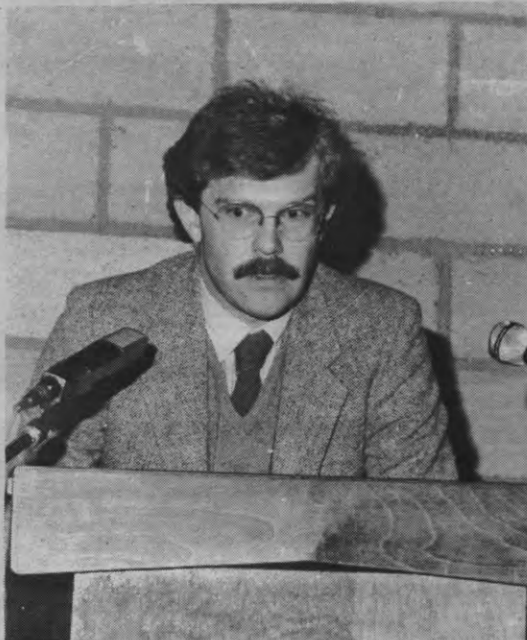
zowel bronnenstudie zonder zinvolle vraagstelling, als van monumentale spekulatieve systemen. En terwijl hij zelf een boegbeeld was van literaire geschiedschrijving, veroordeelde hij iedere geschiedschrijving die slechts literatuur wil zijn. Voor hem bleef de "antiquarische geschiedenis" het fundament, maar het bronnenonderzoek moest gedragen worden door een visie en kon in zijn optiek ook niet anders dan gedragen worden door een visie.

Op dat punt leunde hij sterk aan bij Benedetto Croce, al schijnt hij pas laat van diens werk kennis te hebben genomen. "Huizinga verbiedt publicatie van bronnen zonder vragen", aldus Krul, "maar vindt dat de beste weg naar het geheel wel via het detail verloopt". Bij te overhaaste pogingen tot samenvatting immers duikt de verleiding op van schematische en deterministische konstrukties, met 'wetmatigheden' die in wezen ontleend zijn aan de biologie, maar onbruikbaar zijn voor de menselijke geschiedenis; Krul: "Menselijke geschiedenis bevat elementen van poker en kan dus niet zonder éénmalige feiten."

Falen van beroepshistorici

Opmerkelijk bij Huizinga was ook zijn mening dat het woekeren van pseudo-historische mythes, populaire ficties en sentimentele biografieën niet slechts te zien is aan de vervlakkening van de massakultuur, maar ook aan het falen van de beroepshistorici. Dit valt des te meer op daar de vervlakkende massakultuur precies één van zijn stokpaardjes was; maar zelfs door dit stokpaardje heeft hij weten heen te kijken, om toch ook fouten in het eigen vak te zien — een stadium dat de meeste academische historici vandaag bij lange na nog niet bereikt hebben. Die zo onvolprezen "aanschouwelijkheid" waarmee Huizinga grandioze syntheses wist op te bouwen, is met het overlijden van de meester nagenoeg volkomen verloren gegaan; dat wordt door de meeste hedendaagse historici als een soort natuurramp gezien. Slechts zeldzame uitzonderingen durven zich de vraag stellen of de teloorgang van de literaire geschiedschrijving — die gelukkig in Frankrijk aan het herleven is — niet te wijten kan zijn aan hun eigen aanpak. En vooral dan aan hun eigen verwaarlozen van de theoretische problemen die de historische methode in zich draagt en waarvan het onderzoek nog altijd als onaflosbaar wordt aanzien.

Dat Huizinga echter een reus was die zo torenhoog stond dat de dwergen van vandaag zelfs niet meer tot op zijn

Huizinga-specialist W.E. Krul: "Huizinga geeft zich als persoon bloot en dat is vaak als een zwakte aanzien... Ik vind die zwakte echter ontzettend moedig." (foto Veto)

schouders geraken, lag ook voor een stuk aan hem zelf: als goede conservatief verdedigde hij — terwijl hij zelf aan geschiedtheorie deed — dat zijn studenten zich daar best niet mee bezighielden. In zijn geschiedtheoretische opvatting — zo bleek uit de discussie achteraf — weigerde hij sommige onvermijdelijke stappen te zetten; bijvoorbeeld de duidelijke afbakening van geschiedvorsing en geschiedschrijving; hij vermoedt dat onderscheid wel in de beroemde tekst uit 1929 *Over een definitie van het begrip geschiedenis*, maar weigert er consequenties aan te verbinden en noemt het een "gedwongen en storende scheiding" (*Geschiedenis als wetenschap*, ed. Blaas, p. 35).

Tendentieuze kritiek en persoonlijke moed

Opvallend is trouwens — Krul bevestigde dat — hoe tendentieuze deze tekst door zijn vakgenoten gelezen is. Huizinga noemde de geschiedenis "de geestelijke vorm waarin een cultuur zich rekenaarschap geeft van haar verleden" (*ibidem*). Snuggere positieven — Slicher van Bath — werpen hem voor de voeten dat dan "beoefening van de Chinese geschiedenis voor

Westerse historici onmogelijk zou zijn" (*Geschiedenis: theorie en praktijk*, p. 13); zij bewijzen daarmee slechts Huizinga's artikel niet of slecht gelezen te hebben, want hij accepteerde die kritiek en schreef: "Het verleden van onze cultuur voor het eerst is dat der wereld, onze geschiedenis wereld-geschiedenis" (*ibidem*).

Hoe het ook zij, het besluit van W.E. Krul was het onthouden waard: "De kultuurtheoretische beschouwingen van Johan Huizinga hebben een opmerkelijk persoonlijk karakter. Huizinga geeft zich als persoon bloot en dat is vaak als een zwakte aanzien. Ik vraag mij echter af of wij dit allemaal niet meer zouden moeten doen, of wij ons allemaal niet meer zouden moeten afvragen waarom wij eigenlijk geschiedenis studeren. Als je het zo bekijkt vind ik die 'zwakte' van Huizinga ontzettend moedig." Het was een mooi besluit voor een niet over de hele lijn bevredigende avond. Hopelijk weet Bart Verschaell, die de volgende lezing houdt (donderdag 13 februari in Letteren en Wijsbegeerte op de achste verdieping), de juiste toon te vinden. Zijn tema zal zijn: *Geschiedenis, wetenschap noch kunst*. Huizinga zou ervan gewatertand hebben.

Eddy Daniels

Ingenieurs nemen standpunt in VTK tegen regeerakkoord

Op de eksterne tk-raad van 16 januari '86 besliste het presidium en de jaarverantwoordelijken van VTK de platformtekst van het nationaal aktiecomitee tegen het regeerakkoord in een lichtjes gewijzigde vorm goed te keuren.

Een tijdje geleden, namelijk op woensdag 4 december '85, besliste de algemene vergadering van VTK dat het VTK als zodanig geen standpunten kon innemen in zaken die de studenten als zodanig niet aanbelangen. Deze vraag was concreet gesteld in verband met een eventuele stellingname tegen het apartheidsregime van Zuid-Afrika.

De eksterne tk-raad, dit is de vergadering van het presidium en alle jaarverantwoordelijken, mocht uitmaken of een bepaalde zaak al dan niet studentgericht is. Zodoende moest er op 16 januari eerst gestemd worden of VTK in de zaak van de maatregelen in het regeerakkoord al dan niet een standpunt mocht innemen. In die eerste stemming bleek dat een overgrote meerderheid te vinden was vóór het studentgericht zijn van de globale tekst.

In een volgende stemming bleek dat

de meerderheid van de aanwezigen de platformtekst puntje per puntje wou bespreken. Zodoende konden eventuele puntjes die op zichzelf niet studentgericht waren eruit gefilterd worden, of zo konden bepaalde minder sterke stellingnames verwijderd worden.

- Na een lange, maar orderlijke discussie en een groot aantal stemmingen bleek dat VTK als studentententief zich kan scharen achter volgende puntjes (de kleine wijzigingen aan de platformtekst staan in kursief):
1. geen indexering van het inschrijvingsgeld;
  2. geen blokkering van de sociale sektor;
  3. geen numerus *fixus* of forfaitaire betoelaging;
  4. geen verlenging van de wachttijden voor jongeren;
  5. geen verlenging van de *diensplicht*;
  6. a. tegen een *afbouw van het HOBV (hoger onderwijs buiten de universiteit)*;
  - b. vóór een *rationalisatie van het HOBV*;
  7. vóór een *gelijkschakeling van de sociale sektor van de universiteit en het HOBV*;
  8. vóór een *indexering van de studie-beurzen*.

Personen die nu zouden denken dat VTK haar eenzaam standpunt over het niet-innemen van standpunten zou verlaten hebben komen bedrogen uit. Op diezelfde tk-raad kwam ook nog een andere testcase ter sprake. Amnesty International had aan KVIV, de Vlaamse vereniging van afgestudeerde (burgerlijke) ingenieurs gevraagd om actie te voeren rond een in Rusland geïnterneerd ingenieur. Deze vraag was doorgespeeld naar de fakulteitskringen.

VTK vond dat deze zaak duidelijk niet studentgericht was, maar dat de bewuste algemene vergadering van een tijdje geleden wel de mogelijkheid had opgelaten om *bezigt te zijn* rond zo'n zaken. Daarom zou er eventueel wel iets kunnen verschijnen in de publikaties van VTK over deze zaak, zonder dat VTK als vereniging in deze zaak een standpunt inneemt.

Je kunt je natuurlijk afvragen in welke mate VTK konsekvent is in zo'n zaken. Enerszinds mag alle informatie doorgegeven worden via de VTK-kanalen, maar anderszinds mag VTK over zo'n zaken geen uitspraken doen. Is het (selectief) doorgeven van informatie op zichzelf al geen vorm van standpuntname?

Bruno Peeters

Frederic Marain

POSTMODERNISME en de omkering van de avantgarde

IN DE LOOP VAN HAAR KORTE GESCHIEDENIS HEEFT HET BEGRIJP POSTMODERNISME EEN VOORTDURENDE BETEKENIS-VERRUIMING DOORGEMAAKT. AANVANKELIJK WERD HET postmodernisme in verschillende artistieke disciplines (de literatuur voorop) getypeerd als een specifieke stroming, een nieuw en belangrijk geluid in de voorhoede van de kunst. Deze situatie is nu echter drastisch gewijzigd: momenteel is het postmodernisme op te vatten als een overkoepelend begrip, dat eerder staat voor een maatschappelijke en ideologische situatie dan voor een concreet aanwijsbare tendens in de verschillende kunsten.

Alles wat momenteel tot kunst verklaard wordt is per definitie postmodern, en dat is een vervelende zaak: omdat we in het postmoderne tijdperk zitten is het begrip postmodernisme even kompleks als dat tijdperk zelf, en bijgevolg kan er nog raauwelijk een zinrijke woord over gezegd worden. En toch: bij nader toezien blijken er in de verschillende disciplines (literatuur,

beeldende kunst, architectuur, ...) sinds de tweede wereldoorlog belangrijke gebeurtenissen plaats gevonden te hebben; gebeurtenissen die zodanig beslissend ingegrepen hebben op de gangbare visies op de kunstgeschiedenis, dat ze eigenlijk een rechtvaardiging inhouden voor het gebruik van het concept 'postmodernisme'. Want het postmodernisme is geen loze ge-

dachtenkonstruktie van enkele 'verlichte theoretici', maar wel een kunsthistorisch concept dat gegroeid is uit feiten, tendenzen en al of niet duidelijk aanwijsbare breuken met de traditie van het modernisme (het zou te ver gaan om ook het problematische van het concept modernisme uit te doeken te doen).

REVOLUTIE VAN DE AVANTGARDE

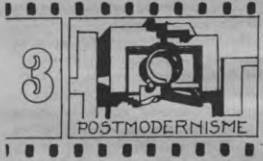
Zoals vorige week in deze kolommen werd uiteengezet, is er in de literatuur een eigen, specifieke evolutie geweest naar iets dat — in heel zijn kompleksiteit — als postmodern kan betiteld worden. Ook in de beeldende kunst spreekt men sinds enkele jaren over postmodernisme, en daar zitten niet enkel commerciële motieven achter. Er is in de loop van de jaren 70 iets fundamenteels veranderd in de westerse traditie van de beeldende kunst. De opvallendste symptomen daarvan zijn: 1. de terugkeer van de figuratieve schilderkunst (na een halve eeuw ploeteren in de abstractie) en 2. een hernieuwde belangstelling voor de rol van het museum. Juist in deze historische ontwikkeling schuilt het belang en de relevantie van het concept postmodernisme.

Stel bijvoorbeeld dat we de geschiedenis van het postmodernisme in de beeldende kunst laten beginnen in 1945. Op dat ogenblik is de revolutie van de beeldende kunst al door heel Europa getrokken. Picasso en Braque hadden afgekerend met de fundamenteel humanistische schildertechniek van het centrale perspectief. De gedachte dat er een geprivilegeerd punt bestaat (namelijk het verdwijnt van de centrale perspectief), waaraan elk concept (in casu het schilderij) onderworpen is, ligt reeds hier aan scherven. In *Les Femmes d'Alger* — een groot schilderij van 1911 — toont Picasso dat er anno 1907 geen bevoorrechte gezichtshoek meer bestaat. Bovendien hadden de dadaïsten de revolutie op alle fronten doorgevoerd: Marcel Duchamp plaatst een pispet in een museum, Georg Grosz en John Heartfield maken dadaïstische fotokollages die duidelijk maken dat het leven zelf dada is, en iemand als Theo van Doesburg komt op voor een anarchistisch gedachtegoed (een anti-filosofie) terwijl hij zelf in zijn schilderijen een ascetische discipline à la Mondriaan tentoon spreidt.

DE PERMANENTE REVOLUTIE

Intussen is er in de kunst een nieuwe traditie gegroeid: de 'traditie van het nieuwe', een traditie waarin de kunstenaar zich voor alles tot doel stelt om een permanente revolutie in stand te houden. Wat gisteren nieuw was is vandaag voorbijgestreefd.

Dit punt van de permanente revolutie is van fundamenteel belang, vooral omdat het in verband kan worden gebracht met de kapitalistische maatschappij. Dat is wat Manfredo Tafuri in een marxistische analyse schrijft: *De historische avantgardes* (kubisme, futurisme, dadaïsme, konstruktivisme, surrealisme, ...) ontstaan en volgen elkaar op volgens de

wetmatigheid die karakteristiek is voor de industriële productie, waarvan de voortdurende technische vernieuwing het wezen is. Of met andere woorden: de permanente revolutie in de kunst, die men tussen 1910 en 1940 ziet plaatsgrijpen, is duidelijk het gevolg van een altijd maar versnelde devaluatie van de artistieke producten: van zodra de betekenis van een bepaalde stroming door de kunstgeschiedenis in kaart is gebracht, is het voor de avantgardist niet meer mogelijk om die weg verder te gaan. De avantgardist moet en zal iedereen voor zijn, en deze houding heeft belangrijke gevolgen: zo wordt elke nieuwe stroming begeleid door een manifest, een verklaring die, in de versnelde communicatiestroom van de 20ste eeuw, de geboorte van het allernieuwste met veel vertoon verkondigt.

KONCEPTUELE KUNST

Het is mogelijk om in de Conceptuele Kunst van de jaren 1965-1975 het kulminatiepunt te zien van deze evolutie. In de Conceptuele Kunst is het kunstwerk (het object) namelijk geheel verdwenen ten voordele van het concept of de gedachtenkonstruktie die erachter steekt.

Een mooi voorbeeld: Douglas Huebler had met zijn *New York-Boston Shape Exchange* de bedoeling om in New York en in Boston telkens een zeshoek van 2 kilometer doormeter uit te tekenen. Met behulp van plannen en instructies gaf hij aan dat die zeshoeken moesten gemarkeerd worden door op de hoekpunten kleine witte stickers te plaatsen. De eigenlijke zeshoeken zouden dus slechts fictief aanwezig zijn, en het kunstwerk is hoe dan ook niet zintuiglijk te ervaren. Het is natuurlijk wel mogelijk om de gedachte van Huebler te volgen: kennis van Hueblers documenten zou de sleutel onmiddellijk aanreiken, maar in principe is het ook mogelijk dat iemand gefascineerd raakt door die witte stippen in de straten van New York en Boston. In principe kan die persoon zich ook gaan afvragen of er een logisch verband bestaat, en in principe kan hij door een zorgvuldige analyse van de situatie ook zonder Hueblers hulp ontdekken dat er in New York en in Boston twee identieke zeshoeken gemarkeerd staan (boeiend!). Zonder de kennis van Hueblers documenten zou de brave man (die niet eens de titel kent) dan echter op de dool zijn, want wie garandeert hem dat in Los Angeles, in Parijs, in Brussel of in Paris-Texas niet net zo'n zeshoek gemarkeerd staat? Wie verlost hem uit zijn onzekerheid omtrent zijn kennis van het kunstwerk?

Tenslotte is ook Van Vliets pessimisme voorbij en niet vrij van doemdenken. De verstikking en wanhoop waar hij samen met Claude Simon van spreekt is nog geen realiteit. Er staan nog steeds goede dichters, romanciers, schilders... op, die een al dan niet breed publiek bereiken en deels ook 'bakeren'. Lapidair gezegd: zolang er kunst is, is er hoop.

Koen Van Muylm

De tekst van deze lezing staat in *Knack XVI* (nr. 3, 15 jan. 1986), pp. 75-84.

dood van de avantgarde wordt verkondigd.

Tegelijk met de Conceptuele Kunst ontstaan echter tendenzen die een merkwaaardige breuk betekenen in de 'traditie van het nieuwe', en het zijn deze tendenzen die maken dat het mogelijk wordt om over postmodernisme te spreken (paradoxaal genoeg kan men achteraf de Conceptuele Kunst ook postmodernistisch noemen, maar dat is het logisch gevolg van de evolutie van een specifiek concept naar een alomvattend begrip). Merkwaaardig is alvast dat in het werk van Italiaanse kunstenaars als Francesco Clemente en Sandro Chia (aanvankelijk gegroepeerd onder *transavanguardia*) en ook bij de Duitsers Georg Baselitz en Anselm Kiefer een duidelijke terugkeer te constateren is naar het oude ambacht van de schilderkunst. "Er bestaat plots weer kunst met een grote K", om het met een tendentieuze uitspraak te zeggen. "De schilders kunnen weer schilderen".

TEMATISERING VAN DE DOOD

En tegelijk met de terugkeer van het ambacht keren ook de oude schilder-kunstige tradities terug. Iemand als Anselm Kiefer is wat dat betreft eksemplarisch: Kiefer maakt schilderijen die ikonografisch aansluiten bij de 19de eeuwse traditie, zonder deze traditie te kopiëren. In *Aan de onbekende schilder* — een prachtig akwarel — plaatst Kiefer een schilderspalet op een sokkel in een plechtstatige ruimte uit de architectuur van Schinkel. Kiefer behandelt hier zowel het problematische karakter van de schilderkunst in de 20ste eeuw, als zijn eigen situatie in het na-oorlogse Duitsland (de link met de kultuurruimtes van de Nazi's is via de titel van het werk gaande geleid). Voor Kiefer is de schilderkunst inderdaad dood; maar dat besef is voor hem juist een reden om dit als een thema te verwerken: Kiefer is niet geïnteresseerd in betekenisloze objecten (zoals sommige abstracte kunst, die de dood van de schilderkunst inluide), maar wel in het opbouwen van een drama, een klassiek schouwspel. Dat schouwspel is bij Kiefer geen restauratieve terugkeer in de vorm van een reactionair herstel van het Ancien Régime, maar wel een patetische ingreep in het oude beeldmateriaal om daarin aan te tonen hoe absurd het bestaan van de schilder in het postmoderne tijdperk geworden is. Wat dat betreft heeft Kiefer elke utopie laten varen.

HET POSTMODERNE MUSEUM

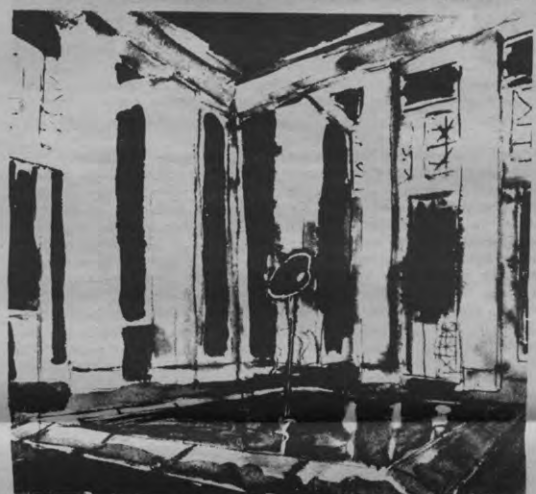
Met dergelijke tendenzen is de breuk met de avantgarde een feit. Ten eerste is het een van de basiskenmerken van de avantgarde geweest dat ze een utopisch programma in het vaandel voerde (een programma dat natuurlijk mislukt is) en ten tweede is de avantgarde nu als thema of onderwerp zelf aanwezig in de hedendaagse kunstproductie. Het postmodernisme spreekt over de avantgarde en kan dus zelf geen avantgarde meer zijn.

Die breuk reflecteert zich ook in de functie die momenteel het museum als instituut weer vervult. Vooral in Duitsland is het postmoderne museum — met als uitschieters het museum in Mönchengladbach van Hans Hollen en de Neue Staatsgalerie in Stuttgart van James Stirling — de plaats bij uitstek waar de kunst weer in een dramatische gebeurtenis wordt opgevoerd. Nog geen twintig jaar geleden werd het museum als kultuurtempel vermoord door de kunstenaars zelf. Maar nu heeft het postmoderne museum precies deze kunstenaars op de knieën gekregen door ze in te passen in een meesterlijk verhaal. Maar om dit te begrijpen moet je wel Mönchengladbach gezien hebben.

Didier Wijnants

DOOD EN OMKERING

Hier kan men zeker van een manifeste krisissituatie spreken. De crisis van de geloofwaardigheid van de kunst is trouwens één van de thema's van de Conceptuele Kunst, die haar hoogtepunt kent op het moment dat overal de

Aan de onbekende schilder van Anselm Kiefer. Hedendaagse tendenzen naar figuratieve schilderkunst kunnen gezien worden als de motor achter theorieën van het postmodernisme in de beeldende kunst. Wat postmodernisme zelf is, is onmogelijk vast te stellen.

Eddy Van Vliet over poëzie

«Maar jonge sla in september, nee...»

IN DE REEKS "HARD OP DE TONG" HIELD DE DICHTER EDDY VAN VLIET IN DE BRUSSELSE BEURSSCHOUWBOOR OP DINSDAG 14 JANUARI EEN LEZING OVER POËZIE. HET WERD EEN PLEIDOOI voor de poëzie, waarin hij probeerde aan te tonen hoe alleen poëzie de essentie van de mens uitdrukt. Het gebruik van de taal in de twintigste eeuw is ver van deze essentie verwijderd en zal uiteindelijk tot een ramp leiden, mede door het wanbeleid van onze cultuurministers. Een reeks krasse stellingen, die toch wel enkele bedenkingen oproepen.

In het begin was er de mens en het woord. Beide waren onlosmakelijk met elkaar verbonden en in de taal vatte de mens zijn herkomst en zijn doel. De taal was één met het sakrale en de wetenschap. Duidelijk wordt dit en de verschillende scheppingsverhalen, en ook in het feit dat in "primitieve" culturen de wetten vaak in verzen zijn neergeschreven. Als het dus even ernstig wordt, haal je de poëzie boven. Het woord had een magische kracht en het kalmeerde de krachten van het Onnoembare. Beeldspraak was geen artificieel truukje, het was gewoon de manier om de wereld te bekijken.

DE WOLKEN

Maar naargelang de mens "verstandiger" werd en leerde de wereld te beheersen, vervreemde hij ook van de taal. Via een indrukwekkende lijst van schrijvers en filosofen (Van Vliet leest veer en toont dat maar al te graag) werd deze evolutie in kaart gebracht. De geschiedenis is ook vol van denkers die een waarschuwend vingertje in de hoogte hebben gestoken (Aristoteles met zijn "verwondering", Rousseau,

Wordsworth...), maar niet gehoord werden.

En dan zitten we nu in de twintigste eeuw: het voorlopige eindpunt van de evolutie. De wetenschap en het rationalisme zijn almachtig geworden en veroordelen alles wat afwijkt van hun normen: dichters zijn gekken die hun tijd verspillen en de anderen vervelen. De taal is verarmd tot een zuiver utilitair werktuig. De beeldende wordt zo veel mogelijk verdrukt. Alles is evident geworden, geen mens ziet nog schapepjen in de wolken (Martinus Nijhoff). De dichter, daarentegen, is wel nog oorspronkelijk en kan nog diep geraakt worden door dingen waar een ander aan voorbijgaat. Rutger Kopland: "Alles kan ik verdragen, / het verdragen van bonen, / stervende bloemen, het hoekje/ aard-appelen kan ik met droge ogen/ zien rooien, daar ben ik/ werkelijk hard in./ Maar jonge sla in september/ net geplaat, slap nog/ in vochtige bedjes, nee."

DOEMDENKEN

Van Vliet heeft tot op zekere hoogte gelijk: de mens is inderdaad vaak niet

Jozef van den Berg en zijn "Geliefden"

«Ik hou het publiek geen spiegeltjes voor»

VOLGENDE WEEK IS JOZEF VAN DEN BERG IN LEUVEN TE GAST MET "DE GELIEFDEN", EEN VOORSTELLING DIE — EN DAAR IS IEDEREEN HET OVER EENS — BESLIST DE MOEITE WAARD IS. IN DE VETO VAN 30 JANUARI VIND JE EEN BESPREKING VAN DEZE VOORSTELLING EN VAN HET VROEGERE WERK VAN DEN BERG. NA DE EERSTE OPVOERING IN BELGIË VAN "DE GELIEFDEN" HADDEN WE EEN GESPREK MET VAN DEN BERG, OVER "DE GELIEFDEN", MAAR OOK OVER VELE ANDERE DINGEN. VAN DEN BERG DENKT LANG NA VOOR HIJ EEN VRAAG BEANTWOORDT, KORRIGERT EN NUANCEERT VOORTDUREND ZICHZELF, WAARBIJ HIJ VAAK AAN HET FILOSOFEREN Slaat. Zowel in zijn programma's als in interviews probeert hij de kern van de dingen te bereiken...

In "De Geliefden" speelt van den Berg met enkele poppen (Portemonnee, Grootoog, Mevrouw de Heks, ...) verschillende rollen. Maar vindt hij zichzelf nog wel een poppenspeler?

Jozef van den Berg mijmerend over Augustinus.

(foto Veto)

Van den Berg: «Het beestje moet natuurlijk een naam hebben, zoals alles in deze wereld een naam moet hebben. Ik ben natuurlijk "poppenspeler" genoemd omdat dat eigenlijk de basis is waaruit mijn werk is ontstaan. Op dit moment dekt die naam de lading niet — niet door de naam zelf, maar door wat men bij de naam denkt. De poppen zijn essentieel, maar ik zou ook een goede voorstelling zonder de poppen kunnen maken.»

Veto: Wat hoop je met je "Geliefden" te bereiken bij het publiek? Wil je de mensen iets meegeven?

Van den Berg: «De Geliefden is een voorstelling met erg veel facetten, er wordt heel veel in gezegd. Ik strooi er bijna de dingen in rond. Juist door het contrast tussen heel grappige en heel ernstige momenten wordt het gehoord. Een verhaal zoals het verhaal van Grootoog in de mast, zou nooit verteld kunnen worden zonder wat eraan vooraf is gegaan. Eerst moet je de grond voorbereiden, voordat je de bloem erin zet. Je moet een soort openheid creëren, bijna intuïtief gebeurt dat.»

Veto: Je hebt deze voorstelling dus vooral intuïtief opgebouwd?

Van den Berg: «Ik vind intuïtie een grote kracht, een samenwerking van het gevoel en het denken. In die samenwerking schuilt een onuitputtelijke diepte. Wanneer de gedachten overheersen, krijg je iets heel steriels. Wanneer het gevoel overheerst, krijg je al gauw iets sympathisch, sentimenteel. Wanneer het lichaam overheerst, krijg je een kunstje, bijna sport. Het is de zaak om die drie facetten van de mens te proberen te verenigen. Dat is iets dat aan mij gebeurt, dat kan je niet verklaren. Zo is ook elke voorstelling anders. Men ziet dat niet zo gauw, men denkt: "Hij heeft die voorstelling." Een voorstelling is nooit zoals een boek. Een boek wordt gedrukt en het duizendste is precies zoals het eerste.»

Heb je nooit de indruk dat een voorstelling mislukt door het publiek van die avond?

Van den Berg: «Nee, het is niet in eerste instantie het publiek dat daarvoor zorgt. Het publiek is een verzameling van mensen, met telkens een andere, eigen stemming en aandacht. Het is de taak van de speler om een soort eenheid te creëren. Net als in de chemie stop je wat spullen bij mekaar en stook je er een vuurtje onder.»

Veto: Is er een verschil tussen het Nederlandse en het Belgische publiek? Vlamingen zouden minder spontaan zijn.

Van den Berg: «Ik weiger jullie idee dat je van jezelf hebt te accepteren. In feite stellen jullie je onder de Hollander op, maar weten jullie wel beter. Iets in jullie twijfelt in dat snelle, dat vlotte van de Hollander. Het is ook oppervlakkiger. Een Belgisch publiek is meer intuïtief, in zekere zin meer kritisch, maar aan de andere kant ook echt.»

Veto: Speel je het liefst voor kinderen of voor volwassenen?

Van den Berg: «Ik heb daar geen voorkeur in. Je kan het vergelijken met een etentje. Als je als volwassene met vrienden gaat eten in een restaurant, dan wordt dat een rustig, plezierig gesprek. Maar als nu iemand van deze mensen het idee krijgt om de kinderen mee te nemen, dan zou dat de hele avond veranderen. Het zou veel meer een gebeuren zijn, waarin je je deels ergert aan alle doperwt die door het restaurant rollen, kinderen die voortdurend moeten plassen: het wordt een tafereel, een huishouden van Jan Steen. Verzet je je nou tegen die kinderen, dan zal die avond niet leuk zijn. Maar als je ervan kan genieten hoe je kindje van vijf uiteindelijk na veel knoeien het eten toch binnenkrijgt, dan heb je een prachtige avond, misschien wel rijker. Het is zoals het leven is.»

Veto: Loopt het met de kinderen in de voorstelling wel eens uit de hand?

Van den Berg: «Nou, ik weet waar ik aan begin. Ik geef mezelf aan de kinderen, met mijn beperkingen en mijn angsten. De kindervoorstellingen groeien als improvisaties uit de avondvoorstellingen, soms ineens, soms

zodra je iets aanraakt, verandert het. Dat wil ik niet, ik wil niets van bovenaf opleggen.»

Veto: Wat verwacht je van het Leuvense publiek? Het grootste deel zullen studenten zijn, dus niet die variatie die je bij je gewone voorstellingen hebt.

Van den Berg: «Het lijkt me wel leuk, ik ben zelf ook student... Vooraf weet ik niet hoe het zal aflopen, dat zie ik op het moment zelf wel. Ik heb daar wel vertrouwen in. Ik ben natuurlijk nog zenuwachtig voor elke voorstelling. Dan heb ik telkens weer die angsten, ik speel je zeker niet op routine. Maar die angst heb je gewoon nodig, anders kan je niet verdergaan.»

Veto: Hoe wil je dat de mensen je poppen zien?

Van den Berg: «Je mag dat niet echt analyseren. Het is niet zo dat die pop dat symboliseert. Ik zie die figuren als facetten van mezelf, natuurlijk nogal geprotonceerd en eenduidig. Het publiek is mijn tegenspeler, ik heb zo het gevoel dat ik nooit alleen op de scène sta.»

P O L I T I E K

Veto: Zou je graag meespelen in één of ander toneelstuk?

Van den Berg: «Nee, ik zou liever film doen, ik ben trouwens met een script bezig. Toneel komt misschien later wel, nu nog niet... Een kabarettier wil ik ook zeker niet zijn. Ik ben het er wel mee eens — zoals Jan Declerck zei — dat ik "politiek" theater maak. "Politiek" betekent dat het gaat over mensen: een voorstelling waarin het unieke leven van een mens waarde krijgt, is politiek omdat in de politiek tegenwoordig de waarde van het leven van een individu van twijfelachtig belang is geworden. De politiek zou elk individu de kans moeten geven zijn leven te leven. Nu holt men teveel andere belangen achterna.»

Veto: In welke zin beïnvloedt de wereld waarin je leeft de aard en de inhoud van je voorstelling?

Van den Berg: «Moeke en de Dwaas ging over het geboren worden, leven en sterven. Dit is wat ons allen wacht. In De Geliefden spreek ik over het verlangen naar eenheid en liefde. Iedereen wil een verhaal maken over de liefde, waarin hij zelf de hoofdrol wil spelen. Ik plaats dat in een tijd waarin men graag allemaal op zeker

speelt, waarin juist toch dat schip stormachtige tijden doormaakt, waarin men niet weet of men heelhuids de overkant zal halen. Zo'n verhaal van Grootoog over het kind, heeft toch ook gewoon te maken met mijn eigen kinderen. Voor iedereen die kinderen heeft, wordt de tijd hierna van wezenlijk belang, als je je de oorlog voorstelt die zou kunnen komen. Je doet er bijna zelf aan mee, of je denkt: "Dat zie ik wel". Maar voor je kinderen... Soms stel ik me voor dat ik met mijn kleine jongen van acht maanden door de nacht ren. Hoe kan ik hem beschermen.»

«Ik wijs ook niet echt de schuldige aan, die is er ook niet. In elke mens zitten er erg grote krachten. Wij willen wel goed doen, maar Augustinus zei al: "Het goede wat ik wil, doe ik niet. Het kwade wat ik niet wil, doe ik." Er is een splitsing in de mens, misschien moet dat wel tot een enorm lijden leiden... In de Mahabharata van Peter Brook zie je hoe iemand in een gevecht merkt hoe iemand die hij moet doden zijn broer is. Dat is een enorm drama.»

Yolande Ulenaers
Koert Van Muyllem

Jozef van den Berg speelt "De Geliefden" op 28, 29, 30 en 31 januari om 20.30 u in de Stadsschouwburg. Op donderdag 30 januari is er een extra voorstelling gepland; deze zal beginnen om 23.15 u (einde: 00.50 u). Kaarten à 300/250/200/150 fr in het plaatsbesprekingsburo, of telefonisch op 016/22.21.13. Woensdag om 14.30 u is er een kindervoorstelling.

Liefste schat

Ik verlang ongeloflijk hartstochtelijk naar jou. Waarschijnlijk omdat jij een fatale liefde bent. Eens de smaak te pakken, nooit meer at ease. SCHAT. Je lonkt, schitterende sirene, verborgen binnen handbereik voor de doordastende speurder.

Maar wees op je hoede, SCHAT. Leuven zoekt.

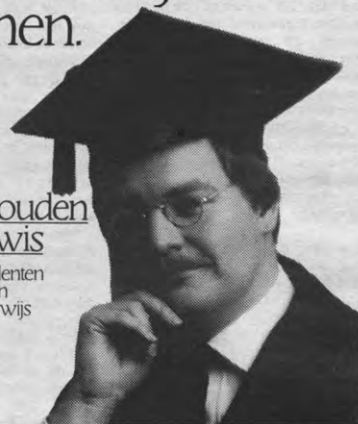
De Jaeger

P.S. Volgende week meer...

Nu snel deelnemen om straks een stuk van het miljoen te winnen.

De Gouden Baretkwis

Voor studenten van uniëfs en hoger onderwijs

Er is geld te winnen voor hooggeschoolde teams uit Vlaanderen en Brussel! Als u zo'n team kan vormen bestaande uit drie studenten en een niet-student die echter wel aan uw instelling verbonden is (uw docent of professor bijvoorbeeld) dan is er 100.000 frank te winnen per deelnemer.

In elk KB-kantoor kan u deelnemingsformulieren afdalen. Doe dat wel snel, want op uiterlijk 21 februari '86 verwacht men wij uw inzending.

De Kredietbank wenst u veel succes!

Beter bij de bank van hier **KB**

R E S T A U R A N T

Veto: Het publiek speelt bij je voorstellingen een nogal belangrijke rol.

RETROSPEKTIEVE WENDERS

Een stand van zaken

KUNST WORDT GEDOMINEERD DOOR DE EEUWIGE WET VAN AKTIE EN REAKTIE: UIT ONGENOEGEN MET DE ESTETISCHE EN/OF IDEOLOGISCHE OPVATTING VAN DE ene kunststroming wordt als reactie vaak een totaal nieuwe en verschillende beweging geboren. De jongste Duitse filmgeschiedenis is daar een treffend voorbeeld van. Opgezeefd door de 'revolutionaire' ideeën van '68 wordt daar als reactie op het overaanbod van zeemzoete 'Heimatfilm' en de verpestende invloed van de teevet het ideologisch marxistisch geïnspireerde film-distributiesysteem 'Filmverlag der Autoren' gepresenteerd — bij ons beter bekend als 'Das Neue Kino'. De voornaamste vertegenwoordigers van deze nieuwe filmbeweging waren (zijn): Alex Kluge, R.W. Fassbinder, Volker Schlöndorff, Werner Herzog en last but not least Wim Wenders van wie vanaf 27 januari een aantal boeiende films in Leuven zullen te bewonderen zijn. Vandaar een woordje uitleg.

LITERATUUR EN PARTITUUR

Temanummer

Dietsche Warande & Belfort

MET DE JAARWENDE KWAM OFFICIEEL EEN EINDE AAN "HET JAAR VAN DE MUZIEK". IN HOEVEERDE DE INITIATIEVEN EN MANIFESTATIES DE NODIGE EN verhoopte weerklank hebben gevonden, blijft een open vraag. In een aantal manifestaties stond de verhouding tussen literatuur en muziek centraal. "Het Europese Poëziefestival", in het najaar van '85, zocht naar de banden tussen lyriek en muziek. "Dietsche Warande en Belfort" besloot de jaargang 85 met een temanummer: *Tekst en Toon. Relaties tussen literatuur en muziek*. Een muzikaal-literaire vogelvlucht over acht eeuwen, door Veto voor u nogmaals kritisch overvlogen.

Tekst en Toon bestaat uit twee delen. Het eerste deel omvat een negental kronologisch geordende artikels die de verhouding tussen literatuur en muziek belichten van de troubadours-lyriek tot de minimale muziek van Wim Mertens. Verder werd aan een aantal auteurs en liedjesschrijvers van boven en beneden de Moerdijk gevraagd hoe zij de relatie tussen woord en muzieknoet persoonlijk ervaren. Hun antwoorden vormen het tweede deel van het nummer. De artikels worden afgewisseld met enkele gedichten die tematisch en formeel muzikaal geïnspireerd zijn. In ieder geval een gevarieerde bundel met beschouwende opstellen, persoonlijke bedenkingen en creatieve teksten.

Bij de bestudering van de relaties tussen muziek en literatuur zijn er twee invalshoeken: de muziek en de literatuur. De relatie tussen de twee kunsten wordt meestal bepaald door de dominantie van één van beiden. Die dominantie is afhankelijk van hun maatschappelijke status en waarderung. In *Tekst en Toon* komen beide benaderingswijzen aan bod: soms wordt de muziek en soms de literatuur als uitgangspunt genomen. In een aantal artikels komt eveneens de sociale context aan bod.

De voorromantische periode wordt in een tweetal artikels behandeld: een opstel over de troubadour-lyriek van de 12de eeuw en, met enkele bokkesprongen door de tijd, een aantal bedenkingen over het muziekleven in de 17de eeuw. Beide artikels gaan in op de maatschappelijke en intellectuele achtergrond: de troubadourslyriek wordt verklaard vanuit de hofcode die de vorm en de inhoud van de liederen aan strenge konventies onderwerpt; de intellectuele elite van de Muiderkerk dweept met een kosmisch-erotische interpretatie van de muziek.

Romantiek

Met de Romantiek wordt de verhouding tussen literatuur en muziek

1945. Duitsland is een verslagen, ontwricht, chaotisch land, opgezadeld met een enorm schuldgevoel. De militaire, intellectuele en sociale ontgoocheling is groot. Een aantal filmmakers, onder wie W. Staute, M. Harbig, A. Brauner, H. Käutner, gaan die zware na-oorlogse problemen in realistische stijl op pellicule vastleggen. In een confrontatie met het verleden dwingen zij de Duitsers tot een kritisch zelfonderzoek. Deze films worden *Trümmer* (puinhoopfilms) genoemd omdat ze een scherp beeld tonen van een fysisch en psychisch ontworteld na-oorlogs Duitsland.

Licht amusement

Door de groeiende economische weelde in de jaren 50 verschuift het accent in de Duitse film echter van kritisch zelfonderzoek naar het lichte amusement van de 'Heimatfilm' die de Duitse kijker voor enkele ogenblikken van hun pijnlijke verleden wil verlossen. De opkomst van de teevet in de jaren 60 en de Amerikaanse cultuur-impakt die hier vaak aan verbonden was, hebben deze tendens tot het gemakkelijk verteerbare 'light entertainment' uiteraard nog versterkt.

Das Neue Kino

Eind jaren 60. De Duitse film op een dood spoor. De tijd was dus rijp voor een reactie. En die kwam er ook. Een groepje jongere, onafhankelijke en andersdenkende filmmakers slaan de handen in elkaar (en steken de hoofden bij elkaar), en richten het bovenvermelde 'Filmverlag der Autoren'

op: een private compagnie die de films van zijn eigen, 'revolutionaire' leden verspreidt. 'Das Neue Kino' is geboren. Hoewel de artistieke producties van deze jonge kineasten nogal uiteenlopend zijn, kunnen er toch een aantal gemeenschappelijke, onderscheidende stilistische trekken waargenomen worden. Allen hebben een buitengewoon grote aandacht en bewondering voor formele schoonheid en abstractie. Ze weigeren ook resoluut om bij de opbouw van het verhaal en de diepere zin van de films expliciet en éénduidig te zijn. Er wordt daarentegen gestreefd naar een afbraak van de conventionele filmtaal omdat die er volgens hen alleen op uit is om illusies te scheppen en de toeschouwers, door identificatie met groots en krachtige personages en dito 'plots', af te leiden van dagelijkse uitbuiting, geweld en onderdrukking. Waardoor de ideologie van de heersende klasse gevrijwaard blijft. Een marxistische inspiratie dus. 'Das Neue Kino' wil helemaal geen illusie creëren maar wil de toeschouwer dwingen al voelend, kijkend en denkend deel te hebben in de ervaring van het personage zelf. Het is niet langer een 'kijken naar' maar een 'beleven met'. Filmkijken wordt een actieve bezigheid, een bewuste ervaring die tot zelfbespiegeling leidt.

Ook op tematisch vlak bestaat er tussen de vertegenwoordigers van 'Das Neue Kino' een verwantschap. Hun films drukken alle een gevoel van psychologische en culturele ontwringing uit. Een gevoel dat begrijpelijk is. Door de schandaal van de Nazis is de toegang tot het verleden afgegrensd, terwijl het Amerikaanse culturele en politieke imperialisme hen ook een eigen toekomst ontneemt. Deze *world-wide homesickness* wordt ook op de personages overgedragen: moreel gekweld figuren trekken in de films in een voor hen vreemde wereld steeds op zoek naar eigenheid en vervulling.

De films uit de 'Das Neue Kino'-beweging worden vaak als mysterieus, vreemd, deprimerend en overintellektueel beschouwd, hetgeen bij de grote publiek een afkeer creëerde voor dit soort films. Binnen de eigen grenzen is 'Das Neue Kino' nooit echt populair geweest. In het internationale circuit heeft deze nieuwe Duitse filmbeweging omwille van zijn vernieuwende filmtaal wel vaak opwinding en succes teweeg gebracht.

Wim Wenders

Wim Wenders is, samen met R.W. Fassbinder en W. Herzog, de belangrijkste en bekendste vertegenwoordiger en verspreider van de taal van 'Das Neue Kino' (gewest). Hij voelde zich sterk aangetrokken door de Japanse film en inzonderheid door de kinema van Ozu omdat deze Japanse kineast de problemen waarmee Wenders worstelde (de last van het verleden, desintegratie van (familie)relaties, de prangend aanvoelende invloed van de Amerikaanse cultuur) op exemplarische wijze in beeld heeft gebracht. Ozu heeft Wenders ook duidelijk geïnspireerd in het hanteren van de camera (b.v. de verstilde camera).

De films van Wim Wenders die in Leuven zullen te zien zijn, handelen alle — uitgezonderd *Room 666* waarin in een film het medium film wordt nagegaan — over een psychologisch gesedintreerde iemand die op zoek gaat naar evenwicht en hierbij steeds voorbereidingen treft voor een nieuwe start. Deze films zijn meestal opgebouwd uit 3 momenten. In een eerste fase ondergaan de personages een ernstige emotie die zware psychologische gevolgen met zich meedraagt (b.v. aankondiging van een dood, sterven met draaien van film, uit het speelveld gestuurd worden, ...). Volgt een tweede periode waarin de akte verstraalt, het personage rondwaart en zich niet uit zijn krisistoestand kan bevrijden. Dit wordt meestal in een derde periode tot een dood punt, waarop zich dan voor het personage ploteling iets essentieels onthult waardoor zijn lot een positieve of fatale wending neemt.

De films zijn een prachtige combinatie van narratieve en fenomenologische (de dingen tonen als dusdanig) syntaxis. In het tonen van beelden gaat het personage zich progressief aan een verhaal hechten. Het kamerwerk hierbij is zo origineel, zo indringend en vaak zo subjectief dat de toeschouwer, bewogen door de esthetische schoonheid ervan, deel wordt van het filmgeheel. Wenders' kamerwerk is 'anders' en bepaalt zichzelf door de traditionele manier van filmen in vraag te stellen.

Luk Raeymaekers

Voor het programma: zie agenda

Dito'Dito speelt Frans/z

DRIE AKTEURS: EEN DRIEHOEKSVERHOUDING. DRIE BEDRIJVEN OP EEN SPEELVLAK MET DRIE HOEKEN. OFWEL: FRANS, DE NIEUWSTE PRODUCTIE VAN EKSHTP'ers Willy Thomas en Guy Dermul, nu al een tijdje verenigd in Dito'Dito. Frans is geen perfecte voorstelling, maar toch ook geen volledige ramp: een boeiend experiment dat nog wel enkele fouten uit *Sotoba Komachi* en *Maagdelijkheid* koppig herhaalt, maar tegelijk toch ook stap vooruit is. Na *Het Trojaanse Paard* zelf lijken ook zijn dissidenten terug te keren naar een meer zuivere toneelvorm.

De intrige van *Frans* lijkt doodsimpl.

Twee mannen (Frans en Franz) houden van dezelfde vrouw. Een echt probleem is dat eigenlijk niet meer, want het mens is dood. Maar pleegde ze zelfmoord, of werd ze vermoord? En als ze vermoord werd, wie is dan de moordenaar? Twee bedrijven lang kibbelen de mannen over wie er nu de schuldige is. Als Frans min of meer bekend, blijkt het plots dat ze weer vrienden kunnen zijn, althans wat Franz betreft. Maar op het einde van het tweede bedrijf staat zij plots op uit het bed waar ze al heel de tijd in gelegen heeft, en ze schiet Franz neer. Op het einde van het derde bedrijf doodt ze ook Frans, zelfgenoegzaam verliet op zichzelf joghurt vretend...

Sloopwerk

Het verhaal is dus bij nader inzien verre van rechtlijnig en vermengt zonder problemen heden en verleden, oorzaak en gevolg, dood en leven. Het gaat hem dus duidelijk niet om de plot, hoe herkenbaar die ook is. Waar het dan wel om gaat is niet duidelijk, misschien wel om het zuivere spel met beelden en woorden, zoals in *Maagdelijkheid*. Daar zit het dus nog steeds fout: het zuivere akteerwerk, de muziek en de belichting (Dett Peyskens) vormen nog geen alternatief voor de klassieke teaterelementen. Het sloopwerk van Dito'Dito is nog steeds te gratuit.

Erwin Jans

komplexer: de artistieke zoektocht naar een originele en persoonlijke expressie is begonnen. In de historische ontwikkeling van het Duitse Romantische Lied staat de verhouding tussen dichter en komponist centraal. Die relatie wordt door de verschillende musici steeds vanuit eigen inzichten geïnterpreteerd. We volgen de ontwikkeling van Franz Schubert over Robert Schumann, Johannes Brahms en Hugo Wolf tot Gustav Mahler.

In de negentiende eeuw verandert ook het statuut van de musikus: hij wordt de intellectueel van zijn tijd. Het is daarom niet ongebruikelijk dat hij naar de pen grijpt. Het gebeurt echter niet zo vaak dat hij woorden met dezelfde vormbeheersing weet te hanteren als noten; dat is nochtans wat heel met de *Memoires* van Hector Berlioz, die naast een historische kroniek, een muzikale autobiografie, ook een geslaagd literair kunstwerk zijn.

Met de onvertaalbare, duistere, hermetische poëzie van Stéphane Mallarmé belanden we in de beginfase van de moderne literatuur. Zijn poëzie heeft verschillende moderne komponisten geïnspireerd. Claude Debussy's *Préludes à l'après-midi d'un Faune* (1894) wordt ook beschouwd als de prelude tot de moderne muziek. Bij recentere interpretaties van Maurice Ravel, Igor Stravinsky en Pierre Boulez wordt uitvoerig stilgestaan.

Minimalisten en marktanzers

In een drietal opstellen (over S. Beckett, M. Insingel en W. Mertens) wordt ingegaan op de minimalistische tendens die sinds de jaren '60-'70 een manifeste richting is van de Post-modernistische muziek en literatuur. De omschrijving *Literature of Silence* is niet ongebruikelijk in de Amerikaanse literaire kritiek. De titels van de opstellen over S. Beckett en W. Mertens verwijzen reeds naar de fascinatie voor de stilte: "Stilte op

Koen Van Muylen

Een doorn in het blauwe oog

Keuze van gewetensbezwaarden beperkt

Reeds meer dan een jaar sleutelt men aan het statuut van gewetensbezwaarde. Dit resulteerde in twee koninklijke besluiten die waarschijnlijk binnenkort aan het parlement voorgelegd worden. Voortaan zal een organisatie die gewetensbezwaarden in dienst wil nemen het moeilijker krijgen om erkend te worden. Maar de keuzevrijheid wordt vooral beperkt doordat het tot nu toe geldende principe van vrije onderhandelingen tussen gewetensbezwaarde en organisatie vervangen wordt door een dubieus adviescomitee, die de gewetensbezwaarden 'toewijst'. Dan hebben we nog niets gezegd over een verlenging van de bu:gerdienst met vier maanden als gevolg van een twee maanden langere legerdienst, zoals blijkt uit het regeerakkoord.

Hierover hadden we een gesprek met Joan Pepermans, onlangs verkozen volksvertegenwoordiger voor Agalev, voordien werkzaam via BTK en andere labiele statuten bij Burgerdienst voor de Jeugd (BDJ).

BDJ is een jeugddienst die wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Cultuur op basis van de diensten die zij het jongerenpubliek biedt. Voornamelijk bestaan ze uit het bundelen van informatie rond de militiewetgeving en de praktijk van burgerdienst. Zo verscheen onlangs het 'Handboek van de gewetensbezwaarde. Zo weiger je legerdienst.' Als je niet wil verdwalen in eindeloze procedures of wil weten waar je recht op hebt, kan je het boek voor 200 fr. bestellen bij BDJ: Van Elewijckstraat 35, 1050 Brussel, tel. 02/648 75 83.

Eerste keer

Instellingen en organisaties die gewetensbezwaarden in dienst willen nemen en daarvoor erkend willen worden, moeten door dit KB heel wat bureaucratische besomeringen overwerken. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken eist de opstelling van een heus aanvraagdossier: adres van de kantoren, jaarlijkse werkperiode en dagelijkse werkregeling, wat de gewetensbezwaarde moet doen en wie dat zal controleren, hoe dwingend de aanvraag is en dergelijke fraaie zaken meer. De erkenning gebeurt voortaan voor drie jaar en de beslissing wordt door de ministerraad zelf genomen.

Naast deze lastige bepalingen in het KB, zijn er nog een aantal *gevaarlijke*: de instelling moet over een noodzakelijke staf beschikken van 3 personen, niet noodzakelijk permanent of bezoldigd. Bovendien moet de instelling nog subsidies ontvangen en aantonen dat ze gegeven zijn op basis van een wettelijke erkenningsprocedure. De instelling zal tevens het openbaar nut van de taken die door de gewetensbezwaarden wordt uitgevoerd moeten aantonen. En een bepaling in de zin van 'de minister van binnenlandse zaken en openbaar ambt kan alle inlichtingen inwinnen die nodig zijn voor het onderzoek van de aanvraag' heeft verdraaid veel weg van een wettelijke legitimering van een mammoetoperatie. Jean Gol krijgt een eerste keer gelijk.

Tweede keer

Pepermans beweert dat het opstellen van een aanvraagdossier voor veel bijkomend werk zal zorgen voor de instellingen, maar toch vormt het geen onoverkomelijk probleem. In verband met 'de erkenning' ziet BDJ een belangrijke taak voor zich weggelegd: niet alleen moet ze de instellingen wegwijs maken doorheen de nieuwe bepalingen, bovendien zullen ze de lijsten van de officiële erkenningen nauwgezet nakijken en in actie treden als er onaanvaardbare weigeringen komen.

«Ondanks dit zullen een aantal organisaties uit de boot vallen», aldus Pepermans. «Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat het KB een aantal willekeurige factoren toevoegt: 3 staf-

medewerkers, noodzakelijke subsidiëring, taken van openbaar nut... Deze taken zijn uiterst subjectief interpreteerbaar. Bijvoorbeeld het 'openbaar nut' van een instelling zal je anders evalueren naargelang je positie op het politieke schakbord. Men wil dus daar gewetensbezwaarden aan het werk zien waar het 'beste en zinnigste' werk wordt geleverd.»

Vooraf instellingen met een kleine omvang — geen drie stafmedewerkers — en instellingen die voor een bepaald doel opgericht zijn en waarvan het bestaan tijdelijk is — en zich de facto nog niet op staatsubsidies kunnen beroepen — dreigen uit de boot te vallen. Beweerd daar niet ene Jean Gol dat het onaanvaardbaar is dat gewetensbezwaarden zich full time bezighouden met de organisatie van antiracketbetogingen? Of: Jean Gol wordt dol en krijgt een tweede keer gelijk.

Derde keer

Wie dacht dat dit hiermee ophoudt, komt bedrogen uit. Men is nu zinnens om effectief in te grijpen in de keuzevrijheid van de gewetensbezwaarde. Tot op heden is zijn tewerkstellingsplaats het resultaat van vrije onderhandelingen tussen gewetensbezwaarde en instelling. In plaats daarvan wordt er een heus adviescomitee opgericht, dat de 'prioriteiten inzake instellingen zal vastleggen'.

Wat zullen hiervan de gevolgen zijn voor de keuzevrijheid van de gewetensbezwaarden? «De tewerkstelling in een zelf gekozen organisatie is niet meer zo evident, alhoewel niet volledig uitgesloten. Een zekere prioriteit voor verzorgingsinstellingen valt zeker te onderkennen. Je moet weten dat tot nu drie op vier gewetensbezwaarden opteren voor de sociokulturele sector. Nu wil men streven naar een meer evenredige verhouding.»

Op de vraag naar de motivatie van dit maneuver, antwoordt Pepermans dat politieke bedoelingen zeker niet uitgesloten zijn. «Het irriteert bijvoorbeeld sommige ministers dat een aantal

sociokulturele organisaties het regeerwerk durven aanvaallen. Ook herken ik er een stuk besparingsmaatregelen in: het zijn tenslotte héél goedgekoorde arbeidskrachten die 'niet tegen ons werken want ze zitten in een ziekenhuis'. Vooral de Franstalige liberalen uitten de laatste tijd kritiek op het ongecontroleerd werken van gewetensbezwaarden in socio-kulturele organisaties.»

We mogen gerust stellen dat het 'ongekontroleerd werken' van gewetensbezwaarden een Orwelliaanse lapsus is voor de ontvreemding van de blauwe heethoofden met de kritische ingesteldheid van de meeste socio-kulturele organisaties. Stel je voor, als politicus ligt dat alles zwaar op de maag. Je zegt natuurlijk niet dat je de positie systematisch wil de kop indrukken en het heet dan maar dat een adviescomitee de gewetensbezwaarden zal toewijzen. Dat klinkt al heel wat beschaafder, zal Jean gedacht hebben.

We merken alvast op dat er al twee reeksen instellingen erkend zijn als tewerkstellingsplaats voor gewetensbezwaarden en dat het allemaal verzorgingsinstellingen betreft. Toevallig, de sociokulturele instellingen blijven op hun honger zitten. Of: Jean Gol slaat nu werkelijk op hol en krijgt een derde keer gelijk.

Hoop

Toevallig of niet steekt ridder de Donnée nog een handje toe in diens kruistocht om het statuut van gewetensbezwaarde zo onaantrekkelijk mogelijk te maken. Als gevolg van een verlenging van de legerdienst met twee maanden, zou de termijn voor burgerdienst met vier maanden verlengd worden. Kwestie van te ontmoedigen natuurlijk. Maar was het precies daarom niet begonnen?

U merkt het, beste lezer, er rest niets dan een puinhoop. Maar laten we niet treuren. Het kan echt allemaal anders. Volgende week een bijdrage over hoe het statuut van burgerdienst er zou kunnen uitzien. Met de nadruk op 'zou kunnen'.

Marc Sys
Jan Maertens

Citaat van de week

"Geens bedrijft de euforie van de technologie door middel van de technologie van de euforie."

Gerard Mortier.
Met dank aan P.G.

1	R	A	D	I	O	L	I	L	A										
2	P	A	R	O	D	I	E	K	E	N									
3	S	P	A	G	E	B	R	I	O										
4	P	E	L	S	N	A	E	E	N										
5	A	L	D	O	I	D	E	E	T										
6	G	E	N	I	M	L	E	E	M										
7	H	A	R	D	E	G	A	L	E	T									
8	N	E	P	E	R	N	I	T											
9	T	O	T	E	X	E	G	E	S	E									
10	T	D	G	R	I	S	O	U	I										
11	I	E	R	S	T	L	H	A	T										

Horizontaal

1. Schoeisel — klimtoestel; 2. bijwoord — landbouwwerktuig — muzieknoot; 3. filmregisseur, maakte o.a. 'A bout de souffle' — plaats in de woestijn; 4. liefhebber — voorzetsel; 5. vorm van 'lallen' — staathoudkunde; 6. muzieknoot — overgave, afstand; 7. toetsenrij van een klavier, greep van een viool — gewicht (afk.); 8. bijbelse naam — pausennaam — grote wateroppervlakte; 9. eiland (Fr.) — overblijfsel, rest; 10. voorzetsel — muzieknoot — Te Koop; 11. boom — jongensnaam; 12. rap, vlug — plattegrond — voegwoord.

Vertikaal

1. Wettelijkheid; 2. fijne geur — solo; 3. strek in Spanje; 4. bouwsel van was in bijenkorven — sportevenement (afk.) — melde; 5. zoogdier — maand van het jaar; 6. opvoeding — Belgische partij; 7. logaritme (afk.) — krachtig, stevig gebouwd; 8. figuur uit de mythologie; 9. letterkeer van 'toendra' — auteur onbekend (Lat. afk.); 10. kledingstuk — windstreek; 11. roem — positieve elektrode zonder 'an' — muzieknoot; 12. opstoot — Europese bewoners.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

AGENDA

Donderdag 23 januari

20.00 u. **FILM Sri Lanka - Het pad van Boeddha** van W. Van Marck. In Auditorium Cultureel Centrum Minnepoort, Koning Albertlaan 52. Org.: Cultureel Centrum K.U. Leuven. Inkom: 80/120.

20.00 u. **TEATER De man met de 3 armen** — E. Albec door *Mechels Miniaturetheater*. In de Stadsschouwburg. Org.: KWB Leuven, Bondgenotenlaan 131. Inkom: 100/150.

20.00 u. **KONCERT** Kandidaten Hoger Diploma van de concertvereniging van het Lemmensinstituut, *Nadine Bal*, saxofoon, *Luc Hermans*, gitaar en *Werner van Mechelen*, zang. In Concertzaal Lemmensinstituut, Herestraat 53, 3000 Leuven. Org.: Lemmensinstituut Concertvereniging. Inkom: 180,-, studenten, CJP, -21 en plus 3-pas: 120,-.

20.00 u. **LITERATUUR** *Marc Didden* over het *filmscenario* in 'tStuc. Org.: Universitaire werkgroep literatuur. Inkom gratis.

20.15 u. **LEZING** *Ketters en kardinalen - het Vatikaan en de bevrijdingsteologie* door *Jul Debraux*. In UP, Jan Stasstraat 2, org. KVS. Inkom gratis.

20.30 u. **LEZING** *Alternatieve legerdienst*. In de Kleine Aula. Org.: juridische dienst

20.30 u. **KONCERT** *Recital* met muziek van Grieg, Fauré, Prokofjev, Schumann en Wolf. In Gotische zaal van het Leuvense stadhuis. Inkom: 120-150 fr.

20.30 u. **KONCERT** *Schützconcert* met o.a. "Die Musikale Exequiem" en "Ein Deutsches Magnificat" door het vokaal en instrumentaal ensemble *Florilegium* en soli o.l.v. *Luc Laurent*. In St.-Kwintenskerk, Naamsestraat. Inkom: 150 (plus 3, stud.) en 200.

20.30 u. **FILM** *Antonio das Mortes* van G. Rocha. In Auditorium Vesalius. Org.: Stuc en CECOWE. Inkom: 60/80.

Vrijdag 24 januari

21.00 u. **FIESTA** met *Edy Chang* en *El Collective Pulchinella* in zaal ISOL, ook *Chili con carne*. Org.: Guatemala-El Salvador-Nicaragua comitee.

21.30 u. **CAFÉ-CHANTANT** *Lilles & Roses* in Stuc-bar. Org. Stuc. Inkom gratis.

Zaterdag 25 januari

20.00 u. **KONCERT** *Cappella Concinite* m.m.v. solisten van het Europees Centrum voor Opera en Vokale Kunst 1985. In Grote Aula, Maria-Theresiakollege. Org. 10 jaar kindergeneeskunde KUL. Kaarten vanaf 15 januari (10-12, 14-17).

Zondag 26 januari

11.00 u. **KONCERT** *Muziekgezelschap Enterpe* in Gotische Zaal stadhuis. Org. Cultureel Centrum Romaanse poort. Inkom 50/100.

Maandag 27 januari

20.00 u. **BALLET** *Assepoester* door *Koninklijk Ballet van Vlaanderen*. In de stadsschouwburg, org. Cultureel Centrum Leuven. Inkom 75/125/200/250/300.

20.30 u. **FILM** *Die angst des Tormans beim elf Meter* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

22.30 u. **FILM** *Alice in den Steden* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

Dinsdag 28 januari

20.00 u. **LEZING** *Opvang en konsekventies bij hospitalisatie van kinderen* door mevr. *Stellams-Welens*, psychologe. In Mechelsestraat 176, org. Leuvense Logopedische Kring.

20.30 u. **LEZING** *Tema-avond Bijbel en psychologie: bondegenoten of vijanden* door *Jef de Vriese* (lic. psychologie KUL). In Quod, Vlamingenstraat 116, org. University Action.

20.30 u. **TONEEL** *De Gelleiden* door *Jozef van den Berg* in de stadsschouwburg Leuven.

20.30 u. **FILM** *Falsche Bewegung* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

22.30 u. **FILM** *Im Lauf dem Zeit* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

Woensdag 29 januari

20.30 u. **FILM** *Der Amerikanische Freund* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

20.30 u. **TONEEL** *De Gelleiden* door *Jozef van den Berg*. In de stadsschouwburg Leuven.

22.30 u. **FILM** *Lightning over Water & Room 666* (*Wim Wenders*-festival). In Auditorium Vesalius, org. DAF. Inkom 60/80.

Donderdag 30 januari

20.00 u. **KONCERT** *Liedcracht* door *Guy de Mey*, tenor en *Raphaëlla Smits*, gitaar. "Die Schöne Müllerin" (F. Schubert) intraskriptie voor 8-snarige gitaar. In Concertzaal Lemmensinstituut, Herestraat 53, org. Lemmensinstituut Concertvereniging. Inkom: 180,-, studenten, CJP, -21 en plus 3-pas: 120,-.

20.00 u. **LITERATUUR** *Essay en wetenschappelijk artikel* in 'tStuc. Org. universitaire werkgroep literatuur. Inkom gratis.

20.00 u. **LEZING** *Werken met het Afghaans verzet*, lezing en dia's door *Dr. Paul Ickx* (artsen zonder grenzen). In L & W, org. Infortiënt.

20.30 u. **TEATER** *De Gelleiden* door *Jozef van den Berg*. In de stadsschouwburg Leuven.

20.30 u. **FILM** *Der Haendler der vier Jahreszeiten*, van R.W. Fassbinder. In Auditorium Vesalius, org. Stuc en CECOWE. Inkom 60/80.

21.00 u. **KONCERT** *Fred A.* in 'tStuc, org. Stuc. Inkom 120/150.

23.15 u. **TEATER** *De Gelleiden* door *Jozef van den Berg* in de stadsschouwburg Leuven.